

Чабан М.П.¹, Шевцова З.І.², Гапонов В.В.³

¹ Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, м. Дніпро, Україна

² ДУ «Інститут гастроентерології НАМН України», м. Дніпро, Україна

³ Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро, Україна

З минулого земської медицини у глибинці: село Жовте на Катеринославщині

For citation: Gastroenterologia. 2022;56(1):61-67. doi: 10.22141/2308-2097.56.1.2022.489

Резюме. У статті йдеться про становлення земської медицини у Верхньодніпровському повіті Катеринославської губернії на прикладі села Жовтого. Подано історико-краєзнавчі відомості про цей край. Освітлено розвиток медичної служби на початку ХХ століття. Досліджено життєвий і професійний шлях лікарів-подвижників Михайла Дудкевича, Гаврила Коссовського, Володимира Татарінова та інших.

Ключові слова: Верхньодніпровський повіт, село Жовте, земська медицина, лікарі-подвижники, Жовтянська лікарня, битва на Жовтих Водах, Катеринославщина-Дніпропетровщина

На Дніпропетровщині розташовано три села з назвою Жовте: в Апостолівському, Софіївському та П'ятихатському районах. Нас зацікавило село на березі однойменної річки, тобто в П'ятихатському районі. Саме у цьому краї відбулася переможна битва запорозьких козаків під проводом Богдана Хмельницького з військами Речі Посполитої на чолі зі Стефаном Потоцьким (1648 рік). Це стало початком боротьби українського народу за свою незалежність і самостійність (1648–1654).

З історії краю

Село Жовте знаходиться в північно-західній частині Дніпропетровської області. У результаті нещодавніх адміністративно-територіальних реформ воно підпорядковано П'ятихатській міській громаді Кам'янського району. На карті XVII століття французького інженера і картографа Гійома де Боплана річка Жовта названа Златоводою, бо мала рудувате забарвлення через глиняне дно. Колись річка була повноводною, по ній плавали козацькі чайки, зараз замулилася, її русло стало набагато меншим. На ній зробили кілька загат, й утворилися ставки. Існує легенда, що на дні цієї річки опинилися награбовані скарби польських магнатів Потоцьких.

Упродовж 29 квітня — 15 травня 1648 року тривала облога польського табору. Територія його знаходилася на північній околиці сучасного міста П'ятихатки, на

правому березі річки Жовтої (Комісарівської). Раптово поляків атакували союзники козаків — кримськотатарські загони, які очолював Тугай-Бей. Польське військо відступало Саксаганським шляхом через Жовтоолександрівку до Княжих Байраків. Богдан Хмельницький, поповнивши свої загони реєстровцями, оточив польське військо і вщент розбив його [1].

У першій половині XVII століття відставні старшини війська запорозького з родинами і наймити заснували тут зимівники. У 1680 році Жовте стало одним із головних хуторів Запорозького Коша. До нашого часу збереглися перекази про Білу (козацьку, молодецьку) Криницю. У 1768 році Жовте значиться державною військовою слободою. Після ліквідації Гетманщини ці землі увійшли до складу Новослободського козацького полку. За переписом населення 1782 року, кількість мешканців становила 283 особи (159 — чоловічої статі, 124 — жіночої). Згодом Жовте стало волосним центром Верхньодніпровського повіту Катеринославської губернії.

У грудні 1821 року цар Олександр I підписав указ про перехід у розряд військових поселень чотирьох сіл Верхньодніпровського повіту, зокрема Жовтого. Останнє поділили на сотні (від 1 до 9). Кожен військовий став одночасно й землевласником. Усі сільськогосподарські роботи виконувались згідно з військовими розпоря-

дженнями. У 1865 році за велінням царя Олександра II військові поселення ліквідували. Жителів перевели на становище державних селян. Вони не мали права залишати без дозволу властей землю, яка належала державі.

У такому великому селі початкову школу відкрили лише наприкінці 70 років XIX століття. У ній навчалося 60 хлопчиків і 1 дівчинка. Церква існувала з 1778 року. У 1914 році діяло однокласне церковно-приходське училище.

Як будували лікарню

Постановою Верхньодніпровського земського зібрання від 23 жовтня 1899 року затверджено пропозицію повітової управи про будівництво в селі Жовте приймального покою і квартири для лікаря з асигнуванням 6000 карбованців (по 3000 карбованців у 1900 і 1901 роках), а згодом, у 1902 і 1903 роках, ще 7427 карбованців (усього 13 427 карбованців). Це було зроблено з метою не обтяжувати бюджет одночасним виділенням усєї суми, а поступово — по мірі спорудження будівель [2].

Лікарня планувалася на 9–10 ліжок. Спочатку вирішили медичний заклад збудувати тільки для жителів Жовтянської волості, а мешканців сусідньої Ганнівської — прикріпити до лікарняного пункту в селі Терни, який у майбутньому планували відкрити. Але це не здійснилося. Тому новозбудована лікарня в селі Жовтому мала забезпечувати медичною допомогою жите-

лів Жовтянської й Ганнівської волостей із населенням понад 23 000 душ.

Крім будівлі для медичного закладу і квартири для лікаря, виявилися необхідними й господарські приміщення. Тому спорудили цегляну будівлю, у якій розмістили кухню, пральню з кімнатою для пралі, відділення для білизни, а також квартири для обслуговуючого персоналу: одну — для холостяків, другу — для сімейних. У пральні й кухні встановили раковини, а труби проклали до спеціально виритого колодязя глибиною 10 сажнів (1 сажень — 2,1336 метра). Горище пристосували для сушіння білизни, туди вела широка зовнішня драбина.

На подвір'ї викопали колодязь з ручним насосом. Щоб запобігти замерзанню води, зверху встановили будку з гонтовим дахом. А ще облаштували дві дерев'яні літні вбиральні для хворих і службовців окремо. Для лікаря збудували господарський сарай на цегляному фундаменті, критий черепицею, з трьома відділеннями та льодником, а поруч — льох.

Лікарня забезпечувалася водою за допомогою залізного бака ємністю до 140 відер. Цю воду використовували для ванни, операційної, аптеки, перев'язувальної, клозетів. Скрізь проклали труби для видалення нечистот і брудної води у спеціально обладнані резервуари, з яких один зацементували. Подвір'я лікарні обнесли з трьох боків високим дерев'яним парканом на дубових стовпах, а з фасадного боку встановили ґрати, ворота і хвіртку, яку покрили олійною фарбою.

*Колишнє хірургічне відділення.
Нині житлові приміщення*

*У минулому терапевтичний корпус.
Зараз амбулаторія сімейної медицини
і відділення Криворізької швидкої допомоги*

*У дореволюційний час пральня, водокачка.
Прибудовано гараж для машин
швидкої допомоги*

*Старовинний льох,
удалині — колишнє пологове відділення.
Нині житлові приміщення*

Село Жовте. Будівлі колишньої земської лікарні. Сучасні фото

Таким чином, на думку земців, Жовтянська лікарня була збудована, оснащена й обладнана краще за решту наявних на той час. 7 вересня 1903 року медичний заклад відкрили й освятили у присутності голови і членів повітової управи, деяких гласних і запрошених сусідніх землевласників.

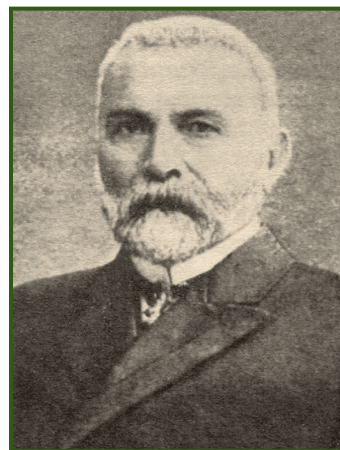
На спорудження лікарні витратили 21 000 карбованців, тобто більше, ніж планувалося. Це було пов'язане з різними чинниками. Так, збудували цегляний будинок для служб лікарні замість мазаного. Його покрили черепицею, а не гонтом. Водопостачання лікарні обійшлося недешево, особливо споруда колодязя, який підкопували двічі. Перший раз вода з'явилася на глибині 16 сажнів з водою до 10 аршин (1 аршин — 0,7112 метра), і був встановлений насос. Через два місяці виявилось, що води недостатньо. Довелося наймати робітників і везти воду діжками для виконання цегляних робіт (платили по 40 копійок за діжку). Виникла необхідність витягти насос, підкопати глибше для збільшення водоми до 11 аршин. Тобто пройшли піщані шари й дійшли до глинистого, більш твердого ґрунту. Крім того, підвищили ціни на будівельні матеріали, їх доставку, платня за роботу мулярам і теслярам. Усі ці факти обґрунтовували подорожчання будівництва медичного комплексу.

Після спорудження лікарні залишилася частина матеріалів: половина вагона бахмутського алебастру, який відправили для потреб Попельнянської лікарні, 5 вагонів вапна на суму 160 карбованців тощо. Щоб остаточно закінчити з будівництвом, пролунали пропозиції: спорудити лікарняний сарай на три відділення (з цегляним льохом і льодником), відокремити низьким парканом подвір'я лікаря. На думку повітової земської управи, було б добре збудувати літній та інфекційний бараки на половинних засадах з губернським земством. Для цього використати деякі місцеві й раніше придбані будівельні матеріали, наприклад настил з Жовтянського мосту.

Ще один примітний факт. Місце, відведене для будівництва Жовтянської лікарні, площею 2400 квадратних сажнів, від 1 серпня 1901 року стало належати на правах власності повітовому земству. Жовтянська лікарня виявилася першою земською власністю в повіті.

Ці факти оприлюднені Верхньодніпровською повітовою земською управою у звіті «Про побудову та відкриття земської лікарні в селі Жовтому». Підписано документ головою управи Іваном Абазою, членами управи Михайлом Савенком, Іваном Єршевським і секретарем Іваном Стешенком. Вони звітували Верхньодніпровському XIII черговому земському зібранню 1903 року [3].

Хто ж були земські діячі, які сприяли становленню та розвитку медичної служби на Верхньодніпровщині, зокрема в селі Жовтому? У цьому виявилася особиста заслуга відомого земця Івана Костянтиновича Абази (1846–1916). У 1891–1907 роках він стояв на чолі Верхньодніпровської повітової земської управи, а до 1912 року очолював Катеринославську губернську земську управу. Як шанована людина, Іван Костянтинович обирався попечителем (опікуном), почесним блюстителем земських закладів у селах Жовтому і Попельнастому та інших.

Іван Абаза, громадський діяч, попечитель земських закладів у селах Жовтому і Попельнастому

Громадський діяч Михайло Михайлович Савенко (1847–?) — дворянин Верхньодніпровського повіту, земський гласний того ж повіту (1887–1914), член повітової управи (1898–1901), згодом її голова (1908–1917). А ще гласний Катеринославського губернського земського зібрання від Верхньодніпровського повіту (1910–1917) і почесний мировий суддя [4].

Дворянин Верхньодніпровського повіту Іван Карпович Єршевський (1845–?) обирався почесним мировим суддею (1888–1912), гласним Верхньодніпровського повітового земства (1888–1911), членом управи (1901–1911) і заступником її голови (з 1901).

Іван Федорович Стешенко — дворянин Катеринославського повіту, член Верхньодніпровських повітових земських закладів, секретар повітового земства (1899). А ще обирався міським головою Верхньодніпровська (1904–1911) і земським гласним у тих же роках.

Розвиток земської медицини залежав значною мірою й від попечителів (опікунів), яких мала кожна лікарня. Це були шановані люди, здебільшого дворяни або заможні землевласники. Так, на ці посади у різні роки обиралися: Верхньодніпровської лікарні — Сергій Костянтинович Корбе, Попельнянської — Сергій Іванович Кузьмицький, Саксаганської — Всеволод Ерастович Бродський, Софіївської — Іван Миколайович Харін, Куцєволівської — Родіон Євдокимович Ліневський. Приміром, останній на свої кошти збудував у 1896–1898 роках приймальний покій у селі Куцєволівка (нині входить до Онуфріївського району Кіровоградської області).

Окремо розповімо про попечителя Жовтянської лікарні Анатолія Броніславовича Гротто-Слепиковського (1868–?). Він активно займався громадською роботою. Став гласним Верхньодніпровського повітового земства (1893–1917), почесним мировим суддею (1895–1917), земським начальником 5-ї дільниці, гласним Катеринославського губернського земського зібрання від Верхньодніпровського повіту (1908–1914) і членом Катеринославської міської управи (1916) [4]. Анатолій Броніславович мав різнобічні інтереси. Він писав музичні твори, був у приязних стосунках і листу-

вався з істориком Дмитром Яворницьким. Син Анатолія Гротто-Слепиковського, Всеволод, став особистим ад'ютантом відомого білогвардійського воєначальника Якова Слашова.

Чи будуть квартири для фельдшерів?

Верхньодніпровське земство регулярно займалося організацією та перевіркою роботи медичних закладів. Так, у 1906 році на основі доповіді лікаря Михайла Дудкевича повітове зібрання прийняло рішення про ліквідацію фельдшерського пункту в селі Божедарівка. Це було обгрунтовано незначною кількістю хворих, яких приймав фельдшер, а також близькістю цього населеного пункту до міста. За необхідності хворі частіше зверталися до амбулаторії у Верхньодніпровську. Тому з 1 січня 1907 року до штату Жовтянської лікарні додали ще одну звільнену фельдшерську ставку (відтак стало три), враховуючи напруженість роботи медичного персоналу [5].

На засіданні Верхньодніпровського зібрання у жовтні 1913 року обговорювалась доповідь повітової управи щодо клопотання попечительки Андріївського пологового притулку С.А. Гротто-Слепиковської про відкриття в селі Андріївка Ордо-Василівської волості приймального покою на чотири ліжка [6]. Очевидно, клопотання належало Софії Андріївні Гротто-Слепиковській (у дівоцтві Білокрисова) — дружині Бронислава Оттовича, матері Анатолія. Там їхня родина володіла землями. Її невістка Варвара Петрівна Гротто-Слепиковська (дружина сина Анатолія) мала землі у Жовтянській волості. Це питання, скоріш за все, було вирішено позитивно, бо в постанові від 12 листопада 1915 року в Андріївці значиться шість ліжок.

До земської управи неодноразово зверталися фельдшери й акушерки з проханням поліпшити їхні житлові умови. Вони винаймали квартири у місцевих селян, житла яких не завжди відповідали належним санітарно-

гігієнічним нормам: відсутність вентиляції, вогкість, пилюка від глиняних підлог тощо. А ще важливим стало подорожчання плати за квартири, зросли ціни на продукти харчування та речі першої необхідності.

Як бачимо, в умовах революційних подій 1905–1907 років на селі молодший медичний персонал (за тодішнім визначенням, нині — середній) вирішив нагадати про свої нагальні потреби. Так, 12 вересня 1907 року фельдшери Разгон, Рубан, Кривенко, Смирнов та акушерка Таранова із села Жовтого написали клопотання до повітової управи з проханням побудувати для них квартири, а до того підвищити заробітну плату. Спочатку цю петицію управа не підтримала у зв'язку з «обременительностью другими расходами земской кассы». Але медичний персонал продовжував наполягати на задоволенні їхніх вимог. Довго справа кисла у чорнилі. Тільки в 1913 році управа подала це питання на розгляд повітового зібрання. Прийняли позитивне рішення: виділити кошти на будівництво приміщення для квартир фельдшерам при Жовтянській лікарні [6].

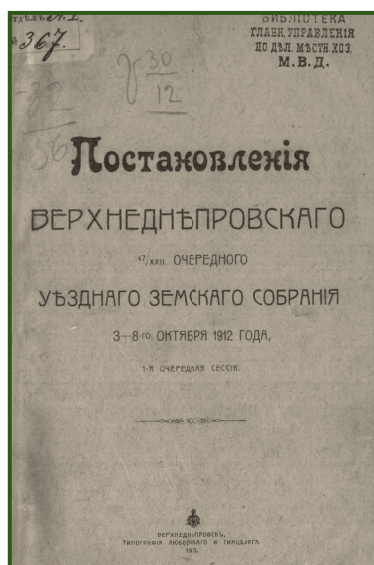
Незважаючи на те, що вирувала Перша світова війна, у 1915 році будинок був готовий. На його спорудження асигнували 16 917 карбованців, але використала управа на 400 карбованців більше у зв'язку з підвищенням вартості водяного опалення. Крім того, виявилось необхідним провести у квартирах водогін і встановити чотири клозети, які підключили до загальної лікарняної каналізації, а ще зробити паркан навколо садиби. На це витратили додатково ще 2753 карбованці. Цю суму запропонували внести у кошторис наступного 1916 року. Планувалося заселити медпрацівників у новобудову восени 1915 року [7].

Збільшені дотації в умовах інфляції

Стан медичної допомоги постійно був у центрі уваги Верхньодніпровського земства й неодноразово обговорювався на повітових зібраннях. Так, 12 листопада 2015 року розглядався кошторис на утримання та розвиток земської медицини в повіті на 1916 рік. Запланували виділити 280 078 карбованців 76 копійок, тобто більше, ніж у попередніх роках. Це було обумовлено загальним подорожчанням та погіршенням рівня життя населення під час Першої світової війни. Виникла необхідність у збільшенні жалування медичним працівникам, асигнуванні коштів на медикаменти, перев'язувальний матеріал, хірургічні інструменти, харчування, білизну та одяг хворих тощо. У деяких випадках для опалення видавалися не кошти, а опалювальні матеріали (вугілля, дрова тощо) [7].

Крім того, відбулося будівництво і відкриття Софіївської лікарні, збільшилася кількість ліжок у деяких медичних закладах, зокрема у Вільнохітурській і Куцеловській волостях.

На зібранні обговорювалося питання про утримання Жовтянської лікарні. Зокрема, розглядалися складнощі з її водопостачанням. Заклали бурову свердловину глибиною 201 фут (1 фут — 0,3048 метра), причому 89 футів пройдено у граніті. Лише на глибині 199 футів пішла прісна вода, кількість якої задовольнила потреби лікарні. Лишилося тільки обладнати свердловину [7].

**Обкладинка Постанов
Верхньодніпровського чергового
повітового зібрання.
3–8 жовтня 1912 року**

За штатним розкладом у Верхньодніпровському повіті на 1916 рік нараховувалося 16 земських лікарів, з них один працював у Жовтянській лікарні. Середня заробітна плата становила 2000 карбованців на рік, підвищення давали лише після 5 років роботи.

Не забули й про інший медичний персонал у селі Жовтому: 5 фельдшерів (платня по 480 крб кожному), 1 фельдшериця-акушерка (600 крб), 1 акушерка (360 крб). Квартирні витрати склали 120 карбованців. На подвірне віспощення виділили 1500 карбованців, на відрядження лікарів — 600. До штату Жовтянської лікарні також входили: 1 наглядач (платня 360 крб), 2 доглядачки (по 144 крб), 2 служителі (180 і 144 крб), 1 двірник (144 крб), 1 кухар (144 крб), 1 амбулаторний службовець (144 крб), 1 аптечний хлопчик (96 крб), 1 прая і помічник (216 крб). Усього виділили 1716 карбованців на 1916 рік.

Земські лікарі-подвижники

Голова Верхньодніпровського земського повітового зібрання і колишній повітовий предводитель (маршалок) дворянства Ераст Костянтинович Бродський (1851–1919) 15 листопада 1915 року відзначив самовідданість роботи земських лікарів. Серед них назвав В.С. Татарінова, М.М. Дудкевича, В.П. Алексеєва, В.Я. Павлова, Г.Д. Коссовського [7]. Вони були колеги, спілкувалися, обмінювалися досвідом, а ще, можливо, мали й приятельські стосунки. Ось що нам вдалося дізнатися про професійну діяльність цих лікарів-земців у доступних нам «Российских медицинских списках» за 1890–1916 роки і «Списке медицинских врачей СССР» за 1924 рік.

Майбутній лікар у селі Жовтому Гаврило Давидович Коссовський народився в 1862 році. Медиком став у 1888 р. (спеціалізувався з акушерства і жіночих хвороб). У 1890–1892 роках значився вільнопрактикуючим лікарем у місті Кишиневі. З 1893 по 1898 рік працював земським лікарем у селі Бутове Гайворонського повіту Курської губернії, згодом — у селах Пена й Обоянь тієї ж губернії. У 1905 доля привела його на Катеринославщину. Він фігурував тривалий час як земський лікар у Верхньодніпровському повіті, зокрема в селах Жовте і Куцеволівка (відомо до 1916). Згідно з довідником, 1924 року він працював уже на Донбасі: завідував санітарно-епідемічним відділом охорони здоров'я в місті Маріуполі [8, 9]. Подальша доля його невідома.

Ще один земський медик Жовтянської лікарні — Михайло Михайлович Дудкевич. Народився в 1871 році. Лікарем став у 1898 р. У 1900 році значився на приватній службі в Чорномор'ї — родовому маєтку Олександра Івановича Фальц-Фейна (нині село Новочорномор'я Скадовського району Херсонської області). Цей представник відомого на Херсонщині роду був спадковим почесним громадянином, власником дачі Олександрівка Дніпровського повіту Таврійської губернії. На свої кошти він заснував приватну лікарню. Його племінник Фрідріх Едуардович став засновником відомого заповідника Асканія Нова. З 1903 року Михайло Дудкевич з'явився на Катеринославщині. Спочатку працював земським лікарем у Саксаган-

ській лікарні Верхньодніпровського повіту, а згодом упродовж понад десяти років (1907–1916) — у селі Жовтому [8].

Три десятиліття віддав розвитку медицини на Верхньодніпровщині Володимир Семенович Татарінов (1860–1924). Лікарем став у 1889 році. Почав свою професійну діяльність у 1890 році понадштатним ординатором клініки міста Казань. З 1894 працював земським лікарем на Катеринославщині, спочатку в Саксаганській лікарні, з 1905 року — у Верхньодніпровській. Він досяг чинів: таємного радника (1896), колезького асесора (1897), надвірного радника (1900). Новатор виступав прибічником профілактичного напрямку в медицині, а ще вважався гарним організатором і кваліфікованим фахівцем [8, 10]. Беручи до уваги заслуги Володимира Семеновича, на черговому повітовому земському зібранні в жовтні 1912 року пропонувалося встановлення його портрета в Саксаганській лікарні. Як писалося в некролозі на сторінках газети «Звезда», під час похорону лікаря-подвижника 6 січня 1924 року представники громадських організацій, колеги, друзі, колишні хворі, мешканці сусідніх сіл сказали багато промовистих слів на його честь. Могила знаного медика збереглася донині на території Верхньодніпровської лікарні [11].

У роки Першої світової війни збільшилося навантаження на медичний персонал. Це було пов'язано з мобілізацією багатьох лікарів на фронт і появою лазаретів для поранених воїнів. З виступу повітового гласного Ераста Бродського 1915 року про лікаря Саксаганської лікарні Володимира Петровича Алексеєва: «По штату должно быть два врача, остался один. Совершенно безвозмездно он руководил окрестными лазаретами: у меня — на 30 кроватях, у Гротто-Слепиковского — на 10 кроватях, в Андреевке — на 6 кроватях, в Саксагани — на 15. Приходится удивляться силам и способности врача Алексеева».

Володимир Алексеєв народився в 1875 році. Лікарем став у 1898. Спеціалізувався з хірургії. У 1900 працював у земській лікарні села Царевшино Мокшинського району Пензенської губернії. У 1905 році вже працював вільнопрактикуючим лікарем у Софіївці Верхньодніпровського повіту, з 1907 — земським у селі Саксагань. Лише у 1924 опинився в Новомосковську як старший лікар [8].

Свій внесок у розвиток медичної служби зробив і Василь Якович Павлов, 1873 року народження. Медик з 1903 року. У 1905 став лікарем Воронежської губернської земської лікарні, у 1907 — лікує хворих у селі Костин-Отделець Борисоглібського повіту Тамбовської губернії (нині Терновський район Воронежської області). З 1910 — на Катеринославщині, земський лікар села Попельнастого. У 1924 році вже не фігурує в документах.

На пропозицію Ераста Бродського Верхньодніпровське повітове зібрання висловило вдячність згаданим лікарям за їхню корисну діяльність на медичній ниві й вирішило представити їх до «височайшої нагороди», тобто затвердженій самим царем. У зв'язку з Лютневою революцією 1917 року, очевидно, до нагородження справа так і не дійшла.

До речі, делегатами від Верхньодніпровського повіту на ІХ губернському з'їзді лікарів і представників земських закладів з лікувально-санітарної частини стали Михайло Михайлович Дудкевич, лікар 2-ї дільниці Микола Романович Яковицький і санітарний лікар Володимир Митрофанович Кутепов [12]. З'їзд проходив у Катеринославі з 20 серпня до 1 вересня (включно) 1903 року. Обговорювалися важливі питання подальшого розвитку медичної служби, зокрема земської, профілактичного напрямку, реформування статистики і звітності тощо.

Понад тисяча операцій за одне життя

З часом Жовтянська місцева лікарня розбудовувалась. У радянський час налічувалось 50 ліжок, діяли терапевтичне, хірургічне, пологове та інфекційне відділення, амбулаторія, рентген-установка, фізіотерапевтичний кабінет. Допомогали в медичному обслуговуванні три машини швидкої допомоги (так звані уазики).

Лікар Петро Гнатович Білий

Одним із кращих лікарів П'ятихатського району був Петро Гнатович Білий. Він прийшов до Жовтянської лікарні ще до Другої світової. Під час фашистської окупації врятував багато юнаків і дівчат від примусового вивезення до Німеччини. Після визволення села від нацистів його мобілізували до лав Радянської армії. 35 років медик віддав на благо жовтянців, зробив понад тисячу операцій і врятував життя багатьох людей. Чимало слів вдячності чув знайий медик від своїх пацієнтів, але нагород не мав, бо перебував в окупаційній зоні. В останні роки життя працював рентгенологом. Помер у 1975 році. Його дочка теж стала лікарем, мешкає в Кропивницькому (попередні назви: Єлисаветград, Зінов'євськ, Кіровоград).

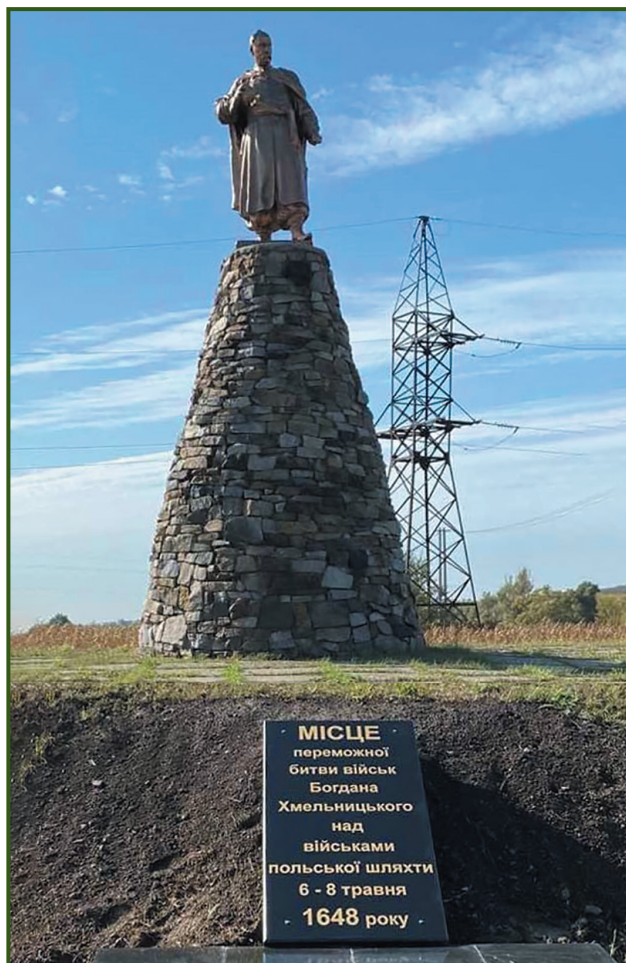
Після нього головував у лікарні десь у 1950 роках Ілля Федорович Гречухін. 15 липня 1968 року ще зовсім молодим фахівцем приїхав за направленням до Жовтянської лікарні Анатолій Никифорович Перерва. Нетривало попрацювавши гінекологом, у вересні того ж року став головним лікарем і понад сорок років очолював колектив. Будучи чуйною та доброзичливою людиною, завжди відгукувався на чужу біду. На жаль, уже пішов у засвіти.

Берімо з минулого не попіл, а вогонь

Нині в Жовтому діє медичний заклад за адресою: вулиця Осипенко, 1: амбулаторія загальної практики — сімейної медицини і комунальний заклад «Криворізька станція швидкої медичної допомоги» Дніпропетровської обласної ради. За призначенням використовується тільки один корпус. Деякі медичні приміщення пристосували для квартир. До речі, коли спробували розібрати одну споруду дореволюційного часу, то не вдалося. Оце якість будівельних матеріалів! На збереженому до нашого часу приміщенні місцевої земської лікарні бажано відкрити пам'ятну дошку.

Об'єктами соціальної сфери традиційно є: дві школи з музеєм, дитсадок, Будинок культури. Діє готельно-розважальний центр «Каспій», обладнаний сучасною інфраструктурою. В урочищі Княжі Байраки проводиться етно-рок-фестиваль «Kozak-Fest».

Як згадка про події минулого до 410-річчя від дня народження Богдана Хмельницького встановлено пам'ятник на трасі легендарного Чорного шляху, біля колишньої переправи через річку Жовту. Гетьман України зображений на повний зріст із булавою, піднятою над головою. На постаменті напис: «Місце переможної битви гетьмана українських козаків Богдана Хмельницького над польсько-шляхетським військом 6 травня 1648 року». У місті Жовті Води Дніпропетровської області з 1992 року височить пам'ятник, присвячений цій події:

Село Жовте. Пам'ятник Богдану Хмельницькому

**Село Жовтоолександрівка.
Скульптурна композиція на честь битви
на Жовтих Водах (1648 рік)**

**Місто Жовті Води.
Пам'ятник героям Визвольної війни
українського народу 1648–1654 років**

вершники Богдан Хмельницький зі своїми соратниками Іваном Богуном і Максимом Кривоносом (скульптор — народний художник України Анатолій Білостоцький).

Активно займається краєзнавчою роботою корінний мешканець села фермер Микола Миколайович Заярний. Він поринає в архівні документи, збирає місцеві раритети, світлини і документи, проводить інтерв'ю з сучасниками. Головною мрією свого життя вважає створення книги про рідний край. Висловлюємо вдячність патріоту Миколі Заярному за допомогу при збиранні матеріалу про лікарів та надані світлини.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів та власної фінансової зацікавленості при підготовці даної статті.

References

1. Storozhenko IS. *Battle of the Yellow Waters April 29 - May 16, 1648 in the light of new research*. Dnepropetrovsk: Lizunov-Pres; 2014. 184 p.
2. Decree of the Verkhnedneprovsk ordinary Zemstvo assembly. *Verkhnedneprovsk*. Oct 23, 1899.

3. Zaruba V. N. *Nobles of the Yekaterinoslav province*. Dnepropetrovsk: Lira; 2016. pp. 23-163.
4. Decree of the Verkhnedneprovsky regular zemstvo assembly. *Verkhnedneprovsk*. 1906. p. 153.
5. Decree of the Verkhnedneprovsky regular zemstvo assembly. *Verkhnedneprovsk*. 1906. p. 181.
6. Decree of the Verkhnedneprovsky regular zemstvo assembly. *Verkhnedneprovsk*. Nov 15, 1915.
7. *Collections Russian Medical List*. 1890, 1891, 1893, 1894, 1896, 1897, 1899, 1900, 1905-1910, 1912, 1914, 1916.
8. *Collection List of medical doctors*. 1924.
9. Kaduk V, Trush V, Miroshnichenko S. *From the past to the future*. *Verkhnedneprovsk*; 2008. 82 p.
10. *Death of a popular doctor*. *Verkhnedneprovsk*. Newspaper *Zvezda*. 1924 Jan 30.
11. *Bulletin of Yekaterinoslav Zemstvo*. 1903;(1):18-20.

Отримано/Received 05.01.2022

Рецензовано/Revised 16.01.2022

Прийнято до друку/Accepted 19.01.2022 ■

Information about authors

M.P. Chaban, Dnipropetrovsk Regional Universal Scientific Library named after the first Slavic teachers Cyril and Methodius, Dnipro, Ukraine
Z.I. Shevtsova, State Institution "Institute of Gastroenterology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine", Dnipro, Ukraine
V.V. Gaponov, Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine; e-mail: v_gaponov@ukr.net

Conflicts of interests. Authors declare the absence of any conflicts of interests and their own financial interest that might be construed to influence the results or interpretation of their manuscript.

M.P. Chaban¹, Z.I. Shevtsova², V.V. Gaponov³

¹ Dnipropetrovsk Regional Universal Scientific Library named after the first Slavic teachers Cyril and Methodius, Dnipro, Ukraine

² State Institution "Institute of Gastroenterology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine", Dnipro, Ukraine

³ Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine

From the past zemstvo medicine in the outback: Zhovte village in Katerynoslavshchina

Abstract. The article covers the formation of zemstvo medicine in the Verkhnyodniprovsk district of Ekaterinoslav province on the example of the village Zhovte. Historical and local lore information about this region has been provided. The development of the medical service in the early twentieth century has been presented. The life and

professional path of ascetic physicians Mykhailo Dudkevych, Gavrilo Kossovsky, Volodymyr Tatarynov and others have been studied.

Keywords: Verkhnyodniprovsk district; Zhovte village; zemstvo medicine; ascetic doctors; Zhovtianska hospital; battle of Zhovti Vody; Katerynoslav-Dnipropetrovsk region